

Vällingklockan vid Brinkens museum

Fridfull Jul och Gott Nytt År 2010 tillönskas!

Styrelsen för Malax museiförening tackar alla för det gångna året och ser fram emot ett fortsatt gott samarbete under år 2010!

Ordförandens spalt

En sommar har igen förlöpt med sedvanlig verksamhet på våra museer. På båtmuseet har vi återigen kunnat glädjas åt en ökande mängd besökare medan Brinken har haft ungefär samma besökarantal som under tidigare somrar.

Vi har ordnat de sedvanliga evenemangen med Båtens dag, Hembygdsfesten, Blommornas dag och några andra tillställningar. Glädjande nog har vi haft flera besök av skolelever i olika åldrar. Dessa grupper har bekantat sig med museernas byggnader och föremål och fått undervisning i arkeologiska utgrävningar under professionell ledning.

Styrelsen har för avsikt att under det kommande året stärka samarbetet mellan museiföreningen, skolorna, daghemmen och 4H-klubben i Malax. Vi anser att barnen på detta sätt naturligt får ta del av hembygdens kulturarv och sin hemorts historia.

Kvarkens båtmuseum och Brinkens hembygdsmuseum har under året besökts av flera grupper som på förhand tagit kontakt, och vi har kunnat ta väl emot hela busslaster med besökare. Alla har även undfånat med någon form av traktering tack vare våra duktiga talkodamer, som ställt upp och ordnat med servering när det behövts.

Vid Brinken har en länge närd dröm gått i uppfyllelse i år. Vi har inrett Orregårdens fähuslänga till en kombinerad fest- och utställningslokal. Tack vare betydande bidrag under flera år från bl.a. Kulturfonden och Sparbanksstiftelsen i Malax kunde vi anlita byggnadsbyrå Jan-Erik Skinnar att inreda fähuslängan. Föreningen har på detta sätt fått en välbehövlig fest- och utställningslokal. Utrymmena stod färdiga att tas i användning och kunde invigas i samband med hembygdsfesten den 12 juli där ambassadör Ole Norrback höll festtalet.

Vi har som tidigare nämnts fått bidrag av olika stiftelser och organisationer och ombyggnaden är därför betald och inga lån har behövts upptas för ändamålet. De nya lokaliteterna ger föreningen helt andra möjligheter att ordna evenemang och utställningar i framtiden. Utrymmena är emellertid inte värmeisolerade varför

tidpunkten för ordnandet av olika tillställningar kommer att begränsas till den varma perioden av året. Men gott så!

Tack vare ett bidrag från Museiverket kunde föreningen sköta om att Långfors kvarn fick en välbehövlig uppsyn av fasaden. De byggnadstekniska arbetena har skötts av Malax Byggmaskiner och målningsarbetena har utförts av Karl-Georg Revahl. Han har målat såväl taket som rödmyllat fasaden.

Kvarnen, den enda kvarvarande längs Malax å, är så centralt belägen invid prostgården och kyrkan att det nästan var ett måste att snygga upp den. Vi är tacksamma gentemot Museiverket, som gjorde det möjligt för oss att åtgärda saken i detta skede. Nu kommer kvarnen att vara en prydnad för bygden igen under många år framöver.

Jag tackar styrelsemedlemmarna och talkoarbetarna igen för deras idoga arbetsinsatser under det gångna året. Utan ert uppoffrande arbete skulle det inte gå att upprätthålla en förening som Malax museiförening. Alla hus och föremål skall städas och rengöras, målas och repareras, annars förfaller snart det som under årens lopp åstadkommit.

Jag tackar även alla dem, som gett donationer och bidrag till föreningen under året. Till sist avslutar jag med att önska alla föreningens medlemmar en **Gott Jul och Ett Gott Nytt År.**

Gustav Smulter

Långfors kvarn nu renoverad – ett smycke invid ån!

Fint skyddsstaket och grind färdigställda vid båtmuseet!

Foto Gustav Smulter

Talkodamer kokar äppelsylt för kommande fester 2010!

Hembyggsfest 2009: Gustav Smulter hälsar välkommen till den nya, ljusa fest- och utställningssalen, tidigare hölada och vagnslider i Orregårdens uthus. Även det tidigare fähuset intill, som även upprustats, tjänar samma ändamål. Det är dessutom lämpligt vid servering. Även Blommornas dag och andra tillställningar hölls i de nya utrymmena på hösten. – På väggarna hänger den första utställningen: gamla skolplanscher, främst med bibliska motiv. På golvet står en del Malaxmöbler.

För 100 seklet sedan

För 1909 års finländare hade det inte varit svårt att förstå varför det aktuella året senare skulle börja nämnas som det definitiva startåret för vad man kommit att kalla den ”andra förtrycksperioden” under ryska tiden. Tecknen på skärpta grepp från tsarregimens sida hade redan en längre tid blivit allt tydligare. Vasabladet sörjde i synnerhet mot årets slut över ”huru djupt bedröflig” landets situation blivit, i december konstateras att ”aldrig har vårt land stått inför så hotande utsikter som nu”.

Och hoten kom från olika håll, när ryska myndigheter och rysk press odlade och uppmuntrade misstänksamhet mot Finlands lojalitet och missnöje med landets, som man ansåg, oberättigat självständiga ställning i kejsardömet. *Novoje Vremja* antydde att Finland byggt upp en hemlig armé på 200.000 man, och rapporterade gärna om hur man i storfurstendömet öppet trakasserade enskilda ryssar, inte minst genom att spotta på dem. Exempelvis när ortodoxa kyrkans diakon Nikolskij skulle ha (i Vasablade-
dets återgivning:) ”blifvit å en gata i Helsingfors till den grad påspottad, att han blifvit tvungen att gå in i Savins tebutik för att få sin dräkt rengjord”. Att både diakonen och tehandlaren blankt förnekade händelsen lär knappast ha föranlett någon dementi i tidningen.

Föregående års mest uppmärksammade konkreta tvångsåtgärd mot Finland hade handlat om de s.k. Nevamiljonerna. Också 1909 gällde det miljoner, och

nu ”militärmiljonerna”, dvs en summa på 20 miljoner mk som landet måste erlagga som stöd till den ryska krigsmakten. Pålagan skulle bli årlig och utgöra en ersättning för att Finlands manliga medborgare inte behövde göra rysk värnplikt. Bitterheten var stor över de förlorade pengarna, men lika mycket över att man igen fått ett drastiskt exempel på den ryska ledningens nya kutym att ensidigt pressa igenom för Finland viktiga avgöranden utan att dessa genomgick grundlagsenlig behandling i lantdagen.

Den klaraste markeringen av förtryckarmentalitetens upptrappning var när i slutet av november den allmänt hatade generalmajor Frans Seyn utnämndes till ny generalguvernör. ”Det otroliga har således blifvit verklighet”, noterar Wasa-Posten, att ”Bobrikoffs högra hand har utnämnts till generalguvernör”.

Sedan tsaren som straff för talman Svinhufvuds frispråkighet upplöst den tidigare lantdagen hade val åter förrättats, och en ny lantdag samlades i juni 1909. Svinhufvud visste nu att uttrycka sig försiktigt vid öppningstalet, men tidningen *Svjet* menade ändå att den nya församlingen helst borde avskedas med en gång, med hänvisning till dess många socialister och till att man vid öppningen kränkt kejsaren när man underlåtit att utbringa några leverop för honom. Ingen vet väl hur mycket just dessa omständigheter förkortade lantdagens livstid, men när den i november i klara ordalag vågade uttala sig kritiskt ifråga

Generalguvernör Seyn.

om militärmiljonerna, hade den i alla fall rågat måttet för vad som ansågs tillständigt. Ryska statsledningen fick igen ett tillfälle att visa hur illa man talde även vördsamt uttryckta och utförligt motiverade finländska protestyttringar, och för tredje gången på bara två år verkställdes en lantdagsupplösning med åtföljande utlysning av nyval.

* * *

När det gäller Malaxnejderna är det inte mycket som passerar tidningarnas nyhetströsklar under senare halvåret 1909. Lätt får man intrycket att vissa tidigare ivrigt drivna frågor möjligen tappat litet av sin drivkraft. Den nya ”antiemigrationsförening” som startats under ledning av Johannes

Den avskydde Frans A Seyn, tidigare Bobrikoffs närmaste man, utnämndes till generalguvernör i november 1909. Teckningen ovan ur Wasa-Posten 8.12.1909.

Beslutet att Finland årligen skulle börja stöda den ryska krigsmakten med ”militärmiljoner” väckte mycken förbittring. Klippet t.v. ur Vasabladet 5.10.1909.

Klockars och medverkan av även andra Malaxanknutna personer hade svårt att komma igång – medel saknades, försöken att engagera övriga finlandssvenska regioner i verksamheten var inte särskilt framgångsrika. I Malax hade man under ett par år enträget och eftertryckligt fört fram tanken på grundandet en egen fast folkhögskola, men sedan den nya ambulerande folkhögskolan Breidablick lämnat kommunen i maj tycks saken inte längre som förr ha aktualiserats på föreningsmöten, i festtal eller i tidningsinsändare.

Aktualitet hade däremot utvidgandet av den mera grundläggande folkbildningen. Här var årets märkeshändelse grundandet av Yttermalax andra folkskola, Tuv skola, som med 44 elever på hösten startade vid *Bennusas* i Erik Stoors tvåvåningshus, 300–400 m åt kyrkbyhället från den nuvarande skolan. Stoor skulle mot 200 marks årshyra upplåta undervisningslokaliteter och nödiga uthus, samt plats för en ko i ladugården. Amanda Lång (g. Stenfors 1913) var ensam lärare, och fick säkert därmed även tillämpa den behörighet hon förvärvat att också undervisa gossar i slöjd.

Den värsta kampen om folkskolundervisningens berättigande i allmänhet var vid det här laget över, men kring enskilda nya skolors inrättande kunde man alltjämt tvista utgående från ekonomiskt-administrativa överväganden och på byapatriotiska grunder. Inför Tuv skolas tillkomst besvarade sig till att börja med ett dus-

Hvad sålunda förelupit och handlingarna i ärendet vidare innehålla har jag tagit i öfvervägande; och som kommunalstämman den 28 december 1908 frångått det öfverklagade beslutet; allt så pröfvar jag skäligen förklara det samma hafva förfallit; men emedan, enligt hvad af handlingarna i ett annat ärende inhämtats en annan folksskola redan inrättats inom Yttermalaks by i hyrd lokal, ty lämnas folksskoleinspektorns yrkande på kommunens åläggande att vidtaga af Yttermalaks folksskolas utvidgande påkallade åtgärder utan afseende.

Ett stycke ur länsguvernörens utslag 22.11.1909 rörande Otto Nordström m.fl.s besvär över planerade skolarrangemang i Yttermalax. Sjuttiofemordsmeningen är ett typiskt stilprov på tidens byråkratprosa.

sin personer ledda av garvaren Otto Nordström över ett kommunalstämmobeslut 1908, som fastställt att den ökade elevströmmen i Ytterbyn skulle omhändertas genom utvidgning av byns tidigare skola. Man hävdade att det istället vore bäst och billigast att kanalisera även Yttermalaxbarn till Havras och Vias skolor, som för många av barnen skulle ligga bekvämt tillgängliga på bara 3–4 kilometers avstånd. Dessutom borde beslutet ogiltigförklaras redan eftersom röstlängd saknades vid omröstningen, och eftersom ”stämman hållande ej blifvit afkunnat uti baptistförsamlingens bönehus och sagda församlings medlemmar förty icke hade någon vetskap om stämman i fråga”. Förslaget om en helt ny skola avvisades till en början av en kommunalstämma i maj med rösterna 1315–863, vilket föranledde ett besvär med lantmätare Artturi Lönnbohm som förste undertecknare. Byggmästare Abraham Stoor besvärade sig senare än en gång till förmån för tanken att Yttermalaxelever kunde slusas till Övermalaxskolor. Byråkratvarnarna malde inlagorna pålitligt men trögt, och när senatens avslag på Stoor's besvär avkunnades i mars 1911 hade skolprojektets förespråkare redan nått slutmålet: Tuv skola var då inte bara i full gång utan hade också sedan ett halvår övertagits av kommunen.

För sentida kommuninvånare som vant sig vid ständiga skolsammanslagningar och -indragningar kan det vara tankeväckande att påminnas om tider, när man i ett mycket fattigare och mer utvecklat samhälle ansåg det både påkallat och genomförbart att grunda nya byskolor. Och Tuv skola utgjorde ingen slutpunkt i den processen – samtidigt som den kom igång började en ny skola i Långåminne planeras, och det dröjde heller inte länge innan framställningar började göras om en tredje skola i Yttermalax.

Leif Finnäs

Med tack till Karin Eklund för uppgifter och bildmaterial rörande Tuv skola.

Tre personer inblandade i besluts- och besvärprocesser kring Tuv folkskolas inrättande hösten 1909. T.v. garvaren **Otto Nordström** och byggmästaren **Abraham Stoor**, som ansåg en ny skola i Yttermalax onödig. T.h. lantmätare **Artturi Lönnbohm**, främste pådrivare för den nya skolan, och dess förste direktionsordförande.

Upplysningens ljus sprids från Tuv skola i november 2009 - liksom under 100 år!

Amanda Lång (g. Stenfors) var Tuv folkskolas första lärare.

Fotot t.v. visar **Erik Stoor's hus**, där Tuv skola i början inhystes. År 1919 stod en särskild skolbyggnad färdig, där förutom den fyrklassiga folkskolan också tvåklassig "barnskola" och lärarbostäder inrymts. **Tuv skola** (upptill) verkar än i dag, f.n. med 23 elever och 3 lärare.

Ortnamnet MALAX

Malax är kontraherat ur ett tidigare Madelax. I nuvarande uttalet Málaks har d fallit bort, men belägg som har kvar d finns från slutet på medeltiden och början av 1500-talet.

Äldre skrivformer: 1491 Madelax by, 1504 Madelax by, 1544 Öffvermalax, 1546 Malax, 1548 Öfuermalax, Yttre malax by.

Madesjoki, övre loppet av Heljoe, biflod till Malax å, har samma made kvar som engång i sockennamnet Malax. Den äldre formen är bevarad längre österut på högre höjd över havet vilket motsvarar äldre tid.

Den grundläggande betydelsen i leden mad i Malax är "gyttja, dy, slam, sump". I ljust av höjden över havet, terrängens utseende, fornlämningarna och datum för beläggen för paralleller i kontinentala Europa är det sannolikt att namnet härstammar från järnåldern. Under senare halvan av järnåldern har en omfattande

försumpning inträtt och otaliga mossar, kärr och myrar har uppstått och som en följd härav sankmarks- och vattennamn av vilka sockennamnet Malax är ett.

Efterleden -lax i Malax och finskans lahti är förnärvt språkgods för vattennamn. Terrängen visar ofta att en vik inte ingår, vi har t.ex. Viaslaxmossen i Yttermalax, som är en försumpad sänka.

Uppgifterna ur Ralf Norrmans *Några österbottniska vattennamn*.

Siri Hagback

Aminnefjärden 12 augusti 2009

Nya dateringar

I Vällingklockan, maj 2009, beskrev Stefan Blomqvist hur dendrokronologisk åldersbestämning går till. Sommaren 2009 tog han borrprov på några stockar och en plank från gamla byggnader i Malax. Nedan redovisar han resultatet. Vi saxar ur två mejl som han sânt:

”— — Jag började med det prov jag fick av Karl-Gustav Dahlsten, ett prov som härstamade från en stock ur det loft han flyttat till sin gård. Det visade sig att utfallet var klart och tydligt. Resultatet är detsamma vid jämförande med flera referenser. Jämförande med referenser från Svarvars (nära Kronoboden), Åminneborg, Petalax och Vassor liksom totalreferensen för Malax med omnejd ger alla samma entydiga resultat. Den sista årsringen visar sig vara från 1767. Eftersom den sista årsringen syns i sin helhet har trädet troligen fällts någon gång under hösten 1767 eller våren 1768, och loftet kanske uppförts under sommaren 1768.

Det är också intressant att se att jämförelse med en referens från Gallejaur på svenska sidan (nordväst om Umeå inåt landet) ger ett tydligt utslag med samma resultat, 1767.

Dethär gör att vi nog kan vara ganska säkra på att stocken från loftet faktiskt är från det året. En ganska gammal byggnad alltså. Bifogar ett diagram där man kan se hur årsringstillväxten hos stocken från loftet varierat under åren 1649 till 1767.” (Ur mejl 2.9.2009)

”— — De stockar jag nu daterat är dels **provbitten från ”gamla kyrkplankan”** från Tufvasgården och dels **provbitten från ladan i Åminne**, den som jag tog hos Bror Antus i somras.

Det visade sig att kyrkplankan nog inte kan vara från den gamla kyrkan. Jag har nämligen en datering som säger att den är från år 1831 (första året från 1739, men här ser vi ju inte hela tillväxttiden eftersom kärnan inte fanns med i golvplanksvirket). Jämförelse med totalreferensen, samt vid 7 av 9 referenser ger tydliga utslag för 1831. Totalreferensen ger så tydligt

utslag att året 1831 nog kan betraktas som så gott som säkert. Det visade sig alltså ännu en gång att en misstänkt plank från gamla kyrkan är av yngre datum, det var ju synd.

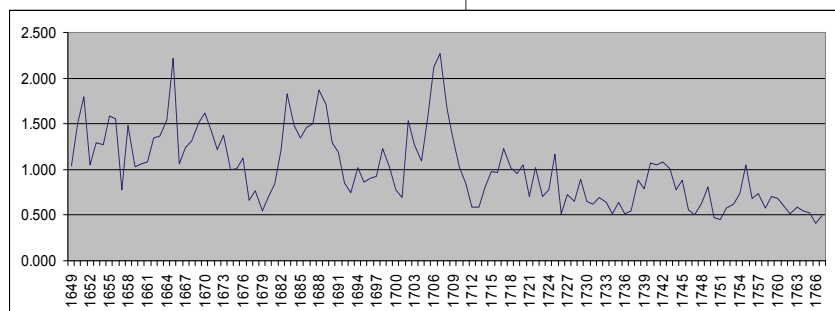
Det andra provet gav däremot ett annat besked. Det var ju ett prov från en stock som Bror Antus hade i sitt uthus i Åminne, och som du Göran tipsade mig om i våras. Jag var där någon gång i juli och tog ett prov på stocken. Det visade sig att stocken från sjudarladan i Åminne är rätt så gammal. Sista årsringen är från 1762, stocken är alltså 5 år äldre än Karl-Gustav Dahlstens loft, som ju var från 1767. Jag hade ju enbart en stock att ta prov av. Det finns dock mer stockar bevarade som golv i ett bätthus, enligt Ivar Laine, som råkade komma på besök då jag tog provet. Att ladan var så gammal kunde man kanske inte tro på basen av fotot från ladan. — —

Håller nu på med datering av **stocken från rian i norra Pörtom**, den som Erik Hagberg hade upptäckt inristningen ”1641” på när han höll på att timra ett uthus av de gamla stockarna. Där har jag ju förutom prov från stocken med inristningen även prov från 12 andra stockar, som jag renslipt, skannat in och håller på att avläsa och bearbeta. Bör nog få resultaten därifrån klara inom några veckor.

Hälsningar från höstmörkret i Grankulla
Stefan” (Ur mejl 4.11.2009)

Intressanta och värdefulla dateringar! Det har framkommit i höst att även andra kyrkplankor finns som kunde dateras (till gamla kyrkans tid?). Ett frågetecken har uppstått huruvida den nu daterade plankan alls anknyter till kyrkan, men året 1831 är intressant då man vet att klockstapeln i Malax uppfördes 1832. Hur som helst: vi vet nu att plankan är ur ett träd som fälldes 1831. — Andra byggnader som kan bli aktuella för datering i Malax är kronomagasinet, och Levins lada i Börängen.

Bilderna: En detaljbild av ”kyrkgolvsplankan” från Tufvasgården (nedan t.v.), med årstillväxten 1831 överst. Nedan Rosa Edvards år 1962 (foto Eva Lindh) med den gamla, rivna stockladan i Åminne, som nu daterats till 1762, i bakgrunden. Längst ner ett diagram som visar hur årsringstillväxten (i mm) varierar åren 1649–1767 i stocken i Dahlstens loft. Detaljbild och diagram: Stefan Blomqvist.

Utgrävningar och tidsresor sommaren 2009

Klockarbacken i Yttermalax har en anseelig ålder, för tvåtusen år sedan fanns platsen på en stor holme, i dag med höjden över havet på 20–30 meter, även Pölne och Kalascha fanns på samma holme med sina bosättningar och gravar.

Museiverket registrerade våren 2009 sex rösen och två övervuxna husgrunder, sistnämnda troligen från 1700-talet, i skogspartiet mellan Klockar Jakob och Klockarbackvägen. Ingen arkeologisk undersökning har skett i området. I Pölne och Kalascha finns gravar från förromersk tid, 500–0 f. Kr. Från boplatser i Kalaschabrännan är näver C-14 daterat till 600-talet e.Kr. Österbottniska fornforskningssällskapet fick tillstånd för utgrävning av ett mindre röse på Holmgrens mark, höjden över havet i dag är 21 m, och den 19–25 augusti företogs utgrävningen. Arkeolog **Pentti Risla** var ansvarig ledare, från Umeå universitet kom professor emeritus **Roger Engelmärk** och docent **Karin Viklund** och tog jordprover ur profilen på röset. Dessa skall analyseras i laboratorium vid Umeå universitet och kan då eventuellt ge svar på när människor tidigast bött på platsen.

Samtidigt med utgrävningen var elever från Övermalax och Köpings lågstadieskolor på forntids- och växtvandring i området, arrangerat av Österbottniska fornforskningssällskapet och 4H i Malax. Vid **Brinkens museum** ordnades för ca 100 elever från samma skolor 8 och 9 september **arkeologisk utgrävning och tidsresa** från 1930-talet och till istiden, genom järn-, brons- och stenålder och guidning i museets arkeologiska utställning. Fornforskningssällskapet drar projektet ”Kulturmiljö i skolan”, som är ett program där skolor får bekanta sig med fornlämningar och kulturarv i sin egen omgivning och i samarbete med Brinkens museum blev dessa dagar mycket spännande och lärorika. Ledare var **Lilian Pettersson-Smeds**, **Eva-Marie Backnäs**, **Siri Hagback** och **Pentti Risla**. Projektet hade besökare från Museiverket, Tallins museum och Kalmar museum.

**Whaou!
Vilket fynd!**

Siri Hagback

Uställningar

Här årets utställningar som fått fin respons: överst vår **Kust- och älvfiske**-utställning med Mikael Herrgård's bilder, som visats hela sommaren (39 000 besökare!) i Västerbottens museum, Umeå. Utställningen visas på Galleri Ibis i Vasa (stadshuset) i maj 2010 och är beställd till Mittnordendagarna i Vikna, Norge, i juli. Övan 4 bilder (olika årstider!) ur Hans Håstbackas sommarutställning i båtmuseet: **Livet i Stenriket**. Nedan en del av vår Terrass-utställning av **Österbottniska båtar från 1920-talet**, sedd genom fönstret i Herrgård's lada.

Överst t.h. sommarutställningen **Linbräden - Flagabrädre**, som visades i Tufvasgården. I mitten den dubbla emigrantutställningen med Tom och Inger Krügers stativutställning **Finlandssvenskar i Amerika**, som runt väggarna omgärdades av museiföreningens **Amerika! - emigration 1900**, med fokus på emigration från Malax. De här utställningarna visas även nästa sommar kompletterade i båtmuseet, Kvarkens båtmuseum. Längst ner en bild från vår "permanent" arkeologiska utställning i framstugan i Tufvasgården med glimtar från **Malax under brons- och järnåldern**. En malsten och ett gravklot, båda från Koparbacken, syns i bilden.

– De nya fest- och utställningsutrymmena i Orregårdens uthus möjliggör nya stora utställningar. En snabb början gjordes i år i "uthuset" med utställningen **Skolplanscher** (se första sidan). Ett par nya utställningar planeras som bäst (se nästa uppslag).

Foto Stefan Sjöholm

Här jobbar elever från **Köpings lågstadieskola** – blivande arkeologer (?) – för fullt vid Brinkens museum, medan **fackfolket** vid utgrävningen i Klockarbacken tar en paus: fr.v. **Esko Pursiainen**, ordf. för Österbottniska Fornforskningsällskapet, **Pentti Rislä**, arkeolog vid Österbottens museum, **Bror Antus** och **Siri Hagback**.

Foto Mikael Herrgård

Glimtar från årets verksamhet

Fäbodstugan och sjudarladan vid Järnåldersleden städades den 13 maj. "Städpatrullen" tar här igen sig.

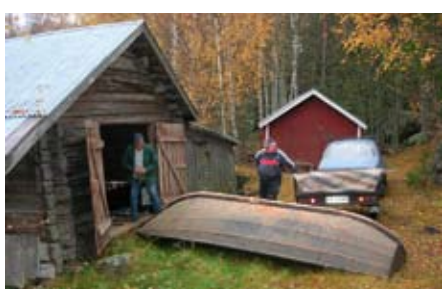
Grinden på plats vid båtmuseet den 27 augusti. **Hans Köping** (andra fr. h.) svetsade aluminiumgrinden. Angränsande staket färdigställdes på hösten av talkojbarna.

Rågskärning vid Brinkens museum den 19 augusti. Rågen tröskades senare och halmen används 2010 för ett ladutak. – Längst t.h. **Nils Sund**, Brinkens "gårdskarl".

Två gäddryssjor och två "armar", som **Herbert Forth** i Solf donerat, är här under katalogisering (ovan). Över 2600 föremål är nu registrerade vid båtmuseet och mer än 18000 vid Brinken! – Tre båtar och en kajak erhöles på hösten av **Inga-Britt Strömvik**, **Glenn Herlin** och **Sven-Erik Jåfs** (Sundom). Nedan Jåfs med sin båt. I dörren **Vidar Björknäs**, talkochef vid Kvarkens båtmuseum.

Lilla Svartbådans och Lillsandens fyrar

I förra Vällingklockan berättade vi om fyren som rivits på Lilla Svartbådan. **Eirik Klockars** vid Västra Finlands farledsenhet har hört av sig och berättar att den gamla fyren revs då den "var livsfarlig att bestiga, däremot var min avsikt att den övre gjutjärns-lanterninkuren skulle räddas och föras till Rönnskär, men tyvärr ville inte naturens krafter detta utan hela kuren praktiskt taget exploderade i luften på väg ner och av denna blev endast skolådestora gjutjärnsbitar kvar".

Eirik, som är en vän av skärgårdskultur, har sänt bilder som visar den gamla fyren och den nya gulröda tavlan. Han bifogar även en bild på den gamla fyren (byggd 1907) vid Lillsanden och skriver: "Men det som gläder desto mera både mig och även många andra är att Lillsandens fyr är nu färdig reparationsplanerad och vi inväntar bara det lilla som fattas, nämligen pengar för själva reparationen. Reparationsplanerna blev klara och överlämnades till oss 31.03.2009." – Ett tack till Eirik för bilder och information. Vi hoppas "det lilla som saknas" snart fås loss, även Sjöfartsverket lever i spartider. – Bakom fyren syns den gamla lotsstugan på Lillsanden, även den ett kulturarv i Rönnskärsarkipelagen.

Orregårdens trädgård (bilden från 1 juni i år) vid Brinkens museum har för 10:e året blomstrat, mycket tack vare **Irma Lintulaaksos** (ovan) insatser, med allt från tidig sädd i växthusen på vårvintern till frötagning på senhösten. – På Blommornas dag i augusti mådde vi gott inne även om det regnade ute. **Kaj Löfvik** (längst t.h.) föreläste om blommor.

Höstmöte och verksamhet 2010

På höstmötet den 3 november återvaldes **Gustav Smulter** till ordförande för år 2010 (ordförande väljs varje år) och de styrelsemedlemmar som var i tur att avgå återvaldes. Styrelsen är därför år 2010 densamma som i år. Till ny adjungerad medlem invaldes **Nina Falk**, som ersätter **Leif Finnäs** (som nu bor på Åland, men därifrån medverkar i föreningens publikations- och infoverksamhet).

Medlemsavgiften bibehålls oförändrad: 7 euro för medlem, 17 euro för stödjande medlem.

Budgeten på över 50 000 euro godkändes, likaså verksamhetsplanen.

Ur verksamhetsplanen noteras följande:

Allmänt

- stommen i verksamheten är styrelsen och alla frivilliga talkoarbetare. Verksamheten är decentraliserad: olika sektorer sköter sin verksamhet självständigt.
- styrelsen håller regelbundna möten, ger riktlinjer och koordinerar verksamheten
- verksamheten berör alla människor: vi tar tillvara ett lokalt kulturarv, som vi alla för vidare, upprätthåller och utvecklar
- vi strävar att göra våra museer kända för allmänheten i hembygden och i en större krets
- kontakten till skolor och ungdomar i alla åldrar är viktig
- katalogiseringen är likaså viktig
- museerna hålls öppna som i år efter midsommar: Brinkens museum ti–lö kl. 13–18, Kvarkens båtmuseum ti–sö kl. 13–18

Evenemang 2010

Guidad vandring vid Järnåldersleden 7 juni, Båtens dag 12 juni, Hembygdsdagen 11 juli, Blommornas dag 15 augusti, Europas byggnadsarvsdag 12 september.

Brinkens museum

Byggnaderna och området sköts. Taket på Tufvasgården förnyas, eventuellt även taken på ladorna. Utställning av Malaxmöbler sammanställs. Olika mindre evenemang kan hållas i de nya utrymmena.

Tufvasgårdens tak förnyas 2010.

Kvarkens båtmuseum

Byggnader och område underhålls. Utegolvet mellan några byggnader görs. En ny utställning görs med fartygsmålningar och -miniaturmodeller, övriga utställningar kompletteras. Planering av en ny båthall påbörjas.

Utställningar på kommande: Henrik Wiklunds (Vasa) fartygsmålningar och miniatyrmodeller kan nästa sommar ses i båtmuseet. Överst under arbete en målning av emigrantfartyget *Drottningholm*, i mitten en modell (ca 1,5 m lång) på en Viking Line-båt. – Underst en Malaxmöbel. I de nya, fina utrymmena i Orregårdens uthus vid Brinkens museum planeras en utställning om Malaxmöbler.

Järnåldersleden underhålls och miljön sköts enligt miljömyndigheternas önskemål.
Fäbodstigen underhålls.

Lokalhistoriska verksamheten fortsätter med dokumentation av möbelslöjd och musikliv i Malax.

Långfors kvarn: en del fasadarbeten görs ännu (bl.a. målning av dörrar). Säckbanan sätts i skick.

Arbetsgrupper:

Inom föreningen finns fyra huvudsakliga verksamhetsområden: hembygds-museet, båtmuseet, arkeologiska sektorn och lokalhistoriska sektorn. I anknytning till dessa eller som fristående grupper verkar: släktforsknings-, trädgårds-, möbelsnickeri-, musik-, foto-, textil-, utställnings-, arkiv-, talko-, media-, försäljnings- och distributions-, Aanacko-, samt buffégruppen. Arbetsgrupperna fortsätter sin verksamhet liksom tidigare år.

Samarbetspartner: Finlands Svenska Hembygdsförbund, Österbottens museum och Museiverket. Malax kommun, Malax församling och Övermalax byråd är viktiga på hemmaplan. Nära kontakter hålls framför allt till hembygdsföreningarna i grannskapet.

Bli medlem!

Du som känner intresse för vår verksamhet – bli medlem! Du som redan deltagit i vår verksamhet – bli medlem!

Medlemsavgiften är även år 2010 endast 7 euro. För denna fås information om verksamheten via *Vällingklockan* två gånger per år (i juni och december) samt årsbroschyrer m.m. För avgiften fås dessutom – helt gratis! – tidningen *Hembygden* (5 nr/år; normalpris 10 euro/år), som är Finlands Svenska Hembygdsförbunds tidning.

Kontakta vår kassör Britt-Helen Flemming, 06-365 4572, om du vill bli medlem. **Värva dig själv samt två andra personer som nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro!**

Välkommen med!

Minns ni förra numrets vinterbild på takvedstraven till Tufvasgården? Mitt i sommarhettan tjarade Björn Träskböle de 240 stockhalvorna. – Glöm vinterpälsen!

MALAX MUSEIFÖRENING rf

Ta kontakt!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer m.m. ger **styrelsemedlemmarna 2010:**

Gustav Smulter (**ordf.**) 322 1961
Karl-Gustaf Dahlsten (**viceordf.**) 365 4371
Vidar Björknäs 365 1297
Britt-Helen Flemming (**kassör**) 365 4572,
Siri Hagback 365 4344
Gunnel Smulter (**sekr.**) 365 4595
Göran Strömfors (**båtmus. sekr.**) 365 1123
Nils Sund 365 4152
Inga Österblad 050 5695639
Gunvor Brokvist (adjungerad) 365 4152
Nina Falk (adjungerad) 050 3003234
Leif Finnäs 050 5252513

Vid museernas öppethållning:

Brinkens museum 365 1913
Kvarkens båtmuseum 365 1933

Internet: <http://museum.malax.fi>

Vällingklockan. December 2009.
Redaktion: Leif Finnäs, Gunnel Smulter och Göran Strömfors (även layout och bilder om ej annat nämns).

Julkalappstips

Ny bok!

För de flesta av dagens Malaxbor är kanske namnet **Torsten Lindgård** eller hans signatur "Adam Namnlös" inte så bekant. Äldre läsare kommer ihåg hans kåserier i Vasabladet på 1970-talet, och någon minns kanske en del av allt det andra han gjorde under förra halvan av 1900-talet.

Den här boken ger en inblick i Torsten Lindgårds livslånga skrivande i olika former och på olika teman, en titt in i den aktiva föreningsvärld han deltog i och en bild av honom själv, den värld han levde i och de tider han skildrade.

Boken inleds med en levnadsteckning över Torsten Lindgård och följs av ett urval av hans artiklar. Händelser, personporträtt, kåserier och inlägg i olika tidningar, främst i Vasabladet, under fem årtionden (1930–1970-talet) återfinns här. Hans engagemang i olika föreningar och förbund, inte bara i hemkommunen Malax utan även i vidare kretsar, återspeglas i hans texter. Skildringar av händelser och personer i Malax ger inblickar i levnadsförhållanden och samhällsutveckling, inte bara i Malax utan även i Österbotten i stort under fem decennier. Texterna är därför både lokal- och regionhistoria.

Jan Lindgård, som skrivit den inledande levnadsteckningen, är brorson till Torsten Lindgård och bor i Pargas.

Glimtar ur en bygdemans liv
En kort levnadsteckning
över **Torsten Lindgård**
– "Adam Namnlös" –
och ett urval av hans texter

Boken (156 x 250 mm),
280 sidor rikt illustrerad,
även med färgbilder.
Pris 20 euro.
Fås vid ortens banker.

Vår "bestseller" **Aanacko 2010** som vi gör i samarbete med Lions Club Malax har utkommit! Nytt i år är månadsbilder i färg på olika föremål som museiföreningen fått som donation. **Aanacko** kan köpas för 6 euro i ortens banker och affärer.

Två nya julkort!

0,50 euro/st

Tidigare utgivna böcker och julkort även till salu!

– kontakta Karl-Gustaf Dahlsten,
06-3654371 (Nämndesbackvägen 114,
66140 Övermalax):

julkort och andra vykort 0,50 euro /st

Kust- och älvfiske 10 euro

Bilder från det förflutna 10 euro

Malax 1914 5 euro

Malaxbygden (med 2 kartor) 30 e

Minnen från Malax 5 euro

Lät solä skin, lät sånna blås 15 e

Fattiggården i Malax 8 euro

Som det grymmaste krig 5 euro

En livsvägs krok 5 euro

Storsjön 5 euro

Öjna 8 euro

Daniel Kiöping-släktverket

Maria-delen 50 euro, övriga delar till
specialpris!

